

1986-05-05

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS LÄN
BD 18.0 LAINIO ÄLV, KIRUNA, PAJALA KOMMUN

<u>Karta:</u> 28L NO 29L NV, NO, SO	<u>Läge:</u>	<u>Area:</u> 46 000 ha
30K NO, SO		varav ha land
30L SV		och ha vatten
31J		
31K		

Naturgeografisk region: 36 Lapplands högfjällregion
49a Fjäll lapplands kkontinentala skogs- och fjällviddregion
52a Norra barrskogs-Lappland med stora myrar.

Landskapsformer: Se resp delsträcka.

Terrängformer: Se resp delsträcka.

Vegetationstyper: Fjällhed, blandskog, lövskog, myrar, sjöar och vattendrag.

Intresseaspekter (ej rangordnade): E G H Z O B F

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde):

- A Framstående exempel på ett stort vattendrag i ett särpräglat tundra-landskap med bl a många unika geovetenskapliga företeelser.
- B Helt naturlig vattenregim.
- C Förekomst av ett flertal hotade arter.
- D Delvis mycket rik flora och fauna.

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas: Älvens naturliga vattenregim bevaras intakt. Skogsbruk i anslutning till älven bedrivs med stor naturvårdshänsyn.

Värdet kan påverkas negativt av: Dämning, vattenståndsreglering, vattenavledning, förorenande utsläpp, dikning, kalavverkning.

Planering och säkerställande: Lainioälven är skyddad mot vattenkraftsutbyggnad enligt förslag till naturresurslag. Övre delen av älven är belägen inom obrutet fjällområde.

1986-05-05

BD 18.0

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr BD 1och område av riksintresse för kulturminnesvård nrOmrådet ingår även i _____ kommun(er)_____ län (land)Områdets huvuddrag:

Lainio älv rinner upp i NV delen av Torne lappmark. Älven mynnar i Torne-älven ca 8 km nedströms Junosuando. De två största källflödena är Tavvaätno samt Råstoätno tillsammans med vilken Lainio älv når en längd av 230 km. Tavvaätno ingår ej i riksobjektet Lainio älv men omfattas av palsmyrområdet Tavvavuoma (BD 17).

Stormorfologin kan beskrivas som fjäll- och förfjällområde från källflödena till och med Järkastak och därefter bergkullslätt till sammanflödet med Torneälven. Lainioälvens dalgång är mycket flack och vidsträckta myrmarker kantar älven längs hela dess lopp. Sträckan källflödena till Järkastak karakteriseras av välutbildade och överblickbara isälvsavlagringar, främst rullstensåsar och smältvattenrännor. Vid sammanflödet Råstoätno och Tavvaätno samt i området sydöst därom finns fjällkedjans största anhopning av dyner. Nedströms Järkastak skär älven genom ett mycket välutbildat drumlinsfält och kring Järkastak och Övre Soppero finns ytterligare dynamråden. Vid Taanikurkkio rinner älven genom en ca 5 km lång kanjon och nedströms densamma till inflödet i Torne älv följer och styrs älven av den s k Lainiobågen (se BD 24).

De två källarmarna rinner genom vårt lands enda egentliga tundraområde och älvarna omges framför allt av rishedar. Palsmyrar finns också i området men är bäst utbildade kring Tavvaätno (se BD 17). Först efter källarmarnas sammanflöde når Lainio älv en sammanhängande hedbjörkskog. Knappt halvvägs mot Torneälven börjar björkskogen i älv dalen blandas ut med barrträd, framför allt gran. Blandskogar dominerar omgivningarna kring älvens nedre lopp. Inslaget av myrmarker är påfallande. Bl a ansluter det stora myrkomplexet Ainettivuoma-Puurivuora (BD 23) till älven uppströms utflödet i Torneälven.

Älven är föga kulturpåverkad i sitt övre lopp. Nedströms finns dock jordbruksmarker kring byarna och lämpliga stränder har tidigare nyttjats som slåtterängar. Steniga-blockiga moränstränder är emellertid den vanligaste strandtypen. Stränderna är präglade av iserosion och har därför gles vegetation. Vegetationszoneringar finns och kännetecknas av en lövträdsbård, mestadels av björk längst upp, viden och örter på den mellersta landstranden samt ställvis bårder av norrlandsstarr och sjöfräken på den nedre landstranden. Den högre vattenvegetationen ges ej något större utrymme i den ofta steniga och grunda älvfåran.

1986-05-05

BD 18.0

I älvens strandflora ingår ett flertal arter med nordlig utbredning, t ex lappranunkel, polargullpudra, röd trolldruva och lappblågull.

Även faunan i området kännetecknas av nordliga arter, t ex myrspov, dvärgsparv, svartsnäppa, större strandpipare och rödsork. Älven ligger inom områden som är mycket värdefulla för den högre faunan. Rovdjur som björn, järv och utter, sjöfågel som sångsvan och flera rovfågelarter vistas i dessa områden. I fiskfaunan ingår bl a lax, öring, harr och lake. Laxen vandrar högt upp i älven som svarar för ca 1/4 av Torneälvsystemets totala laxreproduktion. Evertebratfaunan är otillräckligt studerad men har förutsättningar att vara särpräglad i älvens övre lopp.

Värdeomdöme:

Lainio älv hör till ett av Europas största oreglerade vattensystem och har som helhet ett mycket stort naturvärde. Isälvsavlagringarna i älvens övre lopp är här liksom i Könkämä-Muoniodalen mycket välutbildade och genom frånvaron av skog lätt överblickbara och illustrativa. Älven rinner genom en av landets sista vildmarker som i älvens lopp utgörs av ett för landet unikt tundraområde. Här finns områden av stort värde som tillflyktsområden för hotade arter inom den högre faunan. Strandvegetationen är, liksom längs Torneälven, flerstädes präglad av iserosionen. Lainio älv hyser ett flertal värdefulla lekområden för lax och kring älvens nedre lopp förekommer låglänta fågelmarker av betydande intresse. I Lainio älvs vattensystem och dalgångar finns ytterligare 3 riksobjekt, nämligen: Taavvuoma (BD 17) som är vårt lands bäst utbildade palsmyrområde, Lainiobågen (BD 24) som är ett unikt utformat moränbacklandskap av Veikimoräntyp samt det stora myrkomplexet Ainettivuoma (BD 23).

Anmärkningar:

Referenser:

Statens Naturvårdsverk 1969: Norrlandsälvarnas naturvärden SNV Publ 1969:13.

1981: Faunaområden i fjällregionen. Kartläggning av de hotade arternas viktigaste tillflyktsområdena. SNV PM 1295.

1986-05-05

DELSTRÄCKA AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÄRD I NORRBOTTENS LÄN
BD 18.1 LAINIO ÄLV: FRÅN KÄLLFLODENA TILL JÄRKASTAK, KIRUNA KOMMUN

<u>Karta:</u> 30K NO 31J 31K	<u>Läge:</u>	<u>Area:</u>	ha
		varav	ha land
		och	ha vatten

Naturgeografisk region: 36a Lapplands högfjällregion
49a Fjäll-Lapplands kontinentala skogs- och fjällviddlandskap.

Landskapsformer: Förfjällområde, fjäll, älvdal.

Terrängformer: Polygoner, morän, kullig morän, forsar, meandersträcka, glaciälviala terrasser, torrdalar, rullstensåsar, flacka isälvsavlagringar, raviner, dyner, palsar.

Vegetationstyper: Fjällhed, blandskog, snårskog, myrar, sjöar och vattendrag.

Intresseaspekter (ej rangordnade): Se BD 18.0.

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde): Se BD 18.0.

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas: Se BD 18.0.

Planering och säkerställande: Se BD 18.0.

Områdets huvuddrag:

Denna älvsträcka är mestadels smal och svagt slingrande, några små sjöar finns strax uppströms Råstojaure och nedströms Järkastak.

Ur stormorfologisk synpunkt kan landskapet betecknas som fjäll- och förfjällområde.

Denna sträcka av Lainio älv ligger till större delen i vårt lands enda egentliga tundraområde. Palsmyrar är vanliga, varav Tavvavuoma (se BD 17) den allra bäst utbildade. Isälvsavlagringarna längs älven är mycket vackra och genom frånvaron av skog lätt överblickbara och illustrativa. Rullstensåsar och mindre sandurslätt uppträder flerstädes. Längs Råstoätнос och Tavvaätнос nedre lopp samt vidare mot Pulsjärvi löper en stor rullstensås som ofta svämmat ut i terrasser, kullar och parallellåsar. Vid Liedakka finns stora serier av smältvattenrännor. Öster om Bjugesvare har ett för Lappland unikt ravinlandskap skurits ut i finsedimenten. I anslutning till isälvsavlagringarna förekommer ofta dynlandskap, bl a vid Pulsjärvi och kring Järkastak.

1986-05-05

BD 18.1

En stor del av denna älvsträcka rinner fram ovanför skogsgränsen och omges av torra till friska rishedar. Ett stort antal bäckraviner med videsnår samt palsmyrar finns också i anslutning till älven. Nedre delen av älvsträckan omges av lav- eller mossrika hedbjörkskogar. Skogarna upplöses successivt mot högre höjder och bildar mot tundran en skogsgräns utdragen över milsvida områden.

Delar av älven omfattas av två viktiga uppehållsområden för hotade djur som t ex järv, fjällräv, sångsvan, fjällgås, myrspov, nordsångare samt flera rovfågelarter.

Värdeomdöme:

Se BD 18.0.

Anmärkningar:

Lainioälven med källflöden rinner genom ett klass I område, två klass II områden samt ett klass III område enligt Fjällutredningens geomorfologiska kartering. Faunaområden, "Råstojaure", "Liedakke-Tavvavuoma" och "Pessinki" (värdeklass II) omfattar delar av älven. Det biologiska underlagsmaterialet är bristfälligt.

Referenser:

Johansson, H & Lundström, H, 1982: Lainio älv. Naturinventering. Länsstyrelsen i Norrbottens län, planeringsavdelningens rapportserie 1982:6.

Sydow, U von 1983: Vegetationskarta över de svenska fjällen. Blad nr 1 Treriksröset/Naimakka (31J/31K/32J/32K).

1986-05-05

DELSTRÄCKA AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS LÄN
BD 18.2 LAINIO ÄLV: FR O M JÄRKASTAK TILL LANNAVAARA, KIRUNA, PAJALA
KOMMUNER

Karta: 30K NO, SO 30L SV

Läge:

Area:
varav
och

ha
ha land
ha vatten

Naturgeografisk region: 49a Fjäll-Lapplands kontinentala skogs- och fjällviddregion.
52a Norra barrskogs-Lappland med stora myrar.

Landskapsformer: Bergkullslätt, älvdal.

Terrängformer: Morän, drumlins, forsar, meandersträcka, levéer, dyner, palsar.

Vegetationstyper: Alpin vegetation, lövskog, blandskog, myrvegetation, sjöar och vattendrag, ängsvegetation.

Intresseaspekter (ej rangordnade): Se BD 18.0.

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde): Se BD 18.0.

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas: Se BD 18.0.

Planering och säkerställande: Se BD 18.0.

Områdets huvuddrag:

Älven har längs stora delar av sträckan selkaraktär och meandrar på ett sätt som inte är vanligt i områden ovanför högsta kustlinjen (HK). Älvvallar och levéer följer älvsträckan.

Stormorfologin kan karakteriseras som bergkullslätt. Älven passerar på denna sträcka genom ett synnerligen välutbildat drumlinslandskap, emedan isälvsavlagringarna inte längre har samma omfattning som längre uppströms. Palsmyrar är även här vanliga. På västsidan av Sopperoselet finns ett område med dyner.

Fjällbjörkskogar med hedartade fält- och bottenskikt är den allena rådande skogstypen i älvdalen ned till Nummavaaratrakten. Här uppträder även gran-skog, oftast med fältskikt dominerat av blåbärsris, hönsbär och ekbräken. Myrrikedomen i omgivningarna är påfallande. Fattigkärr med starrvegetation dominerar. Palsmyrar finns också.

1986-05-05

BD 18.2

Kulturinflytande är måttligt men från Koivusaari och nedströms finns på finsedimentrika stränder slättermarker med gräs- och örtrikvegetation. De flesta strandängarna är övergivna idag. De är vanligen präglade av iserosion och är glest bevuxna av bl a nedpressade videbuskar, vanligen grönvide, lappvide och blekvide, samt örter och gräsliknande växter som tätört, kung Karls spira, norrlandsstarr och flera gräsarter.

Värdeomdöme:

Se BD 18.0.

Anmärkningar:

Referenser:

Johansson, H & Lundström, H, 1982: Lainio älv. Naturinventering, länsstyrelsen i Norrbottens län, planeringsavdelningens rapportserie 1982:6.

Se även BD 18.0.

1986-05-05

DELSTRÄCKA AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS LÄN
BD 18.3 LAINIO ÄLV: FR O M LANNAVAARA TILL UTLOPPET I TORNEÄLVEN, PAJALA
KOMMUN

<u>Karta:</u> 28L NO 29L NV, NO, SO 30L SV	<u>Läge:</u>	<u>Area:</u> varav och	ha ha land ha vatten
---	--------------	------------------------------	----------------------------

Naturgeografisk region: 52a Norra barrskogs-Lappland.

Landskapsformer: Bergkullsslätt, älvdal.

Terrängformer: Morän, moränbacklandskap, drumliner, forsar, meandersträcka, levéer, kanjon.

Vegetationstyper: Blandskog, barrskog, sjöar och vattendrag, myrvegetation.

Intresseaspekter (ej rangordnade): Se BD 18.0.

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde): Se BD 18.0.

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas: Se BD 18.0.

Planering och säkerställande: Se BD 18.0.

Områdets huvuddrag:

Lainio älv har längs denna sträcka ett slingrande lopp med ett stort antal forsar samt några sel med tendens till meandering och levébildning.

Även längs denna sträcka utgörs stormorfologin av bergkullsslätt. Sträckan präglas i hög grad av att älven från Lainio till inflödet i Torneälven följer, och styrs av, den sk Lainiobågen (se BD 24) som består av ett moränbacklandskap av Veikimoräntyp. Norr om Lainio korsas älven av ett par glacifluviala stråk, liksom av ett par drumlinsfält.

Älvsträckan omges vanligtvis av blandskogar och myrområden. Björk och gran är de dominerande träarterna och ett friskt fältskikt av blåbärs- och kråkris är dominerande. Rena granskogar är vanliga på fuktigare marker medan höjder som t ex åsar är tallhedsklädda. Kulturinflytandet är markant vid byarna och där är strandslättermarker vanliga.

Älvstränderna består vanligen av stenig till blockig morän med gles, zonerad vegetation. De är kraftigt iseroderade och vid flera forsar flacka, men sträckvis finns även branta stränder. Stränderna kantas ofta av en gran-björkbård, i älvens nedre lopp en albård. På den mellersta landstranden vidtar videsnår. Kung Karls spira, tätört och rosenrot är ofta förekommande men blåttåtel, ängsskallra och svarthö är också vanliga. Den nedre landstranden domineras vanligen av norrlandsstarr och sjöfräken.

1986-05-05

BD 18.3

Vid bäckdälder finns frodigare vegetation med t ex lappranunkel, polargullpudra, röd trolldruva, stenbräken och lappblågull.

Vanliga inslag i slåttermarksfloran är bl a älggräs, hundloka, grenrör, åkerfräken, rödsvingel, ängsfryle, frossört, sommargyllen, rosenbinka och älvsallat.

Den övre halvan av denna älvsträcka omfattas av ett område av stort faunistiskt värde. Här finns t ex fasta stammar av både utter och sångsvan, samt eventuellt björn. Sannolikt häckar både sädgås och salskrake i området och flera rovfågelarter finns också.

Taanikurkkio är en 5 km lång kanjon. I bergväggarna finns klippspringevegetation med bl a stenbräken, stensöta och hällebräken.

Värdeomdöme:

Se BD 18.0.

Anmärkningar:

Referenser:

Johansson, H & Lundström, H, 1982: Lainio älv. Naturinventering. Länsstyrelsen i Norrbottens län, planeringsavdelningens rapportserie 1982:6.

Se även BD 18.0.